9. 11. 2010

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Postoupení pohledávky a rozhodčí doložka

V právní praxi se vyskytují případy, kdy pohledávka z úvěru či smlouvy o půjčce se sjednáním rozhodčí smlouvy (doložky) je později postoupena třetí osobě; tím vyvstává otázka, zda v rámci ustanovení § 524 odst. 2 obč. zákoníku na postupníka přechází i tzv. rozhodčí smlouva (doložka).

Postoupení pohledávky

Právo na soudní ochranu před nezávislým soudním orgánem vázaným zákonem jako ústavně zaručeného přirozeného práva každého na ochranu má v případě kolize přednost před právem na „smluvní soudnictví“ v rámci rozhodčího řízení založeného toliko běžným zákonem.

Z důvodu, že universální právo na soudní ochranu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod zaručuje právní předpis nejvyšší právní síly, je nutno ustanovení § 524 odst. 2 obč. zákoníku ve vztahu k rozhodčí smlouvě (doložce) vykládat restriktivně. 1)

Smlouvou o postoupení pohledávky postupník nevstupuje do právního postavení postupitele v celém rozsahu jako právní nástupce postupitele, nýbržto se smluvně převádí jen určitá pohledávka a s ní spojená práva dle ustanovení § 524 odst. 2 obč. zákoníku; smlouvou o postoupení pohledávky na postupníka tak nepřechází práva a povinnosti z rozhodčí smlouvy (doložky) a postupník v tomto rozsahu není singulárním právním nástupcem postupitele.

Smlouvou o postoupení pohledávky – není-li to výslovně sjednáno a neudělí-li k tomu výslovně souhlas i dlužník – nepřechází na postupníka práva a povinnosti z rozhodčí smlouvy (doložky).

Právním nástupcem rozhodčí smlouvy (doložky) ve smyslu ustanovení § 2 odst. 5 ZRŘ není postupník pohledávky ze smlouvy o úvěru či půjčce, neboť se nejedná o universálního nástupce smluvní strany; právním nástupcem ve smyslu ustanovení § 2 odst. 5 ZRŘ je jen universální právní nástupce.

Neplatnost rozhodčí smlouvy (doložky)

Neplatnost rozhodčí smlouvy (doložky) pro rozpor se zákonem, obcházení zákona a příčení se dobrým mravům ve smyslu ustanovení § 39 obč. zákoníku nutno poměřovat i tím, zda jejím skutečným smyslem nebylo „dokonat“ lichevní smlouvu o úvěru či o půjčce předem vyloučit spotřebitele ze soudní ochrany spřízněným rozhodcem ad. hoc nejčastěji v rozhodčím řízení bez ústního jednání, jen na základě listinných důkazů s možností nález neodůvodnit. V tomto smyslu je nutno vykládat čl. 3 směrnice Rady 93/13/EHS i ustanovení § 56 obč. zákoníku.

Absolutně neplatnou lichevní smlouvou je i smlouva o půjčce či o úvěru, která násobně navyšuje zapůjčenou částku o nepřiměřeně vysoké smluvní pokuty či sankce často i za malicherná porušení smluvních povinností ve zjevném úmyslu zmocnit se zastaveného či smluvním převodem zajištěného nemovitého majetku dlužníka s nízkým příjmem či v nouzi.

Při posouzení platnosti rozhodčí smlouvy (doložky) ve spotřebitelské smlouvě nutno aplikovat

ustanovení § 55 odst. 2 obč. zákoníku o výkladu v pochybnostech ve prospěch spotřebitele, tj. ve prospěch neplatnosti rozhodčí smlouvy (doložky) omezující právo každého na ústavně zaručenou soudní ochranu.

Neexistence vážné vůle k uzavření rozhodčí smlouvy (doložky) prokazuje nejen předtištěný formulář ve všeobecných obchodních podmínkách daný spotřebiteli k podpisu bez možnosti jejího prostudování a konzultace s právním zástupcem, ale i obsah rozhodčí smlouvy (doložky), například tehdy když náhradního rozhodce volí jen věřitel. Uvedení rozhodčí smlouvy (doložky) ve všeobecných obchodních podmínkách je nepoctivé v tom, že spotřebitel zpravidla sleduje jen vlastní text smlouvy a obchodní podmínky jen okrajově.

Neplatnou rozhodčí smlouvu (doložku) ve smyslu ustanovení § 106 odst. 1 o.s.ř. je i rozhodčí smlouva (doložka) příčící se dobrým mravům ve smyslu ustanovení § 39 obč. zákoníku ve zjevném úmyslu poškodit spotřebitele vyloučit jej předem ze soudní ochrany s nepřiměřeným omezením ochrany jeho práv v řízení před rozhodcem ad. hoc bez jednání, jen na základě listinných dokladů, bez povinnosti odůvodnit rozhodčí nález, s právem věřitele bez spotřebitele jmenovat náhradního rozhodce, to vše v úmyslu věřitele jako zhotovitele smluv zmocnit se zastaveného či smluvním převodem zajištěného nemovitého majetku příjmově slabých občanů prostřednictvím násobného navyšování půjčené částky prostřednictvím smluvních pokut a sankcí.

Nedovolené podnikání rozhodcem ad. hoc

Za trestný čin nedovoleného podnikání nutno považovat i soustavné rozhodování rozhodců ad. hoc za účelem dosažení zisku zpravidla s výjimkou osob, které mohou poskytovat právní pomoc na základě zvláštního zákonného oprávnění za úplatu, např. advokáti (smluvní rozhodování právních sporů rozhodci ad. hoc za úplatu na základě zvláštního zákona je poskytováním právní pomoci, které ke své soustavnosti a výdělečnosti nutně vyžaduje zvláštní zákonné oprávnění, jinak se jedná o nedovolené podnikání).

Rozhodčí smlouva (doložka) sjednaná s rozhodcem ad. hoc prokazatelně v rámci spáchání trestného činu nedovoleného podnikání, tj. soustavného (opakovaného) poskytování právní pomoci rozhodcem ad. hoc (smluvní soudnictví) za účelem zisku bez zvláštního zákonného oprávnění poskytovat právní pomoc, je neplatná pro rozpor se zákonem dle ustanovení § 39 obč. zákoníku.

Hlavním rozdílem mezi stálým rozhodčím soudem a rozhodcem ad. hoc ve smyslu ustanovení § 2 odst. 1 ZRŘ je především v soustavnosti této činnosti; soustavné přijímání funkce rozhodce ad. hoc za úplatu zpravidla na základě inzerce je obcházením zákona ve smyslu ustanovení § 39 obč. zákoníku vyhrazující tuto stálou činnost jen stálým rozhodčím soudům, a to bez ohledu na to, zda tuto činnost vykonávají osoby, které mají zvláštní zákonné oprávnění k poskytování právní pomoci za úplatu včetně advokátů.

JUDr. Luboš Chalupa, advokát

Poznámky:

1) Podle **rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.3.2009 sp.zn. 23 Cdo 2351/2007**: „Podle ustanovení § 2 odst. 1 ZRŘ se strany mohou dohodnout, že o majetkových sporech mezi nimi, s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů, k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu, má rozhodovat jeden nebo více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud (rozhodčí smlouva). Odstavce 2, 3 a 4 téhož ustanovení stanoví podmínky, kdy lze rozhodčí smlouvu platně uzavřít, kterých sporů se může týkat, a na která práva z právních vztahů účastníků se rozhodčí smlouva vztahuje. Ustanovení § 3 ZRŘ upravuje formu uzavření rozhodčí smlouvy a možný způsob kontraktace. Z žádného ustanovení zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů však nevyplývá, že by se rozhodčí smlouva mohla vztahovat i na ostatní subjekty mimo vztah založený rozhodčí smlouvou. Z toho důvodu je zcela nerozhodné, že žalobce s ohledem na to, že jako jednatel společnosti, která kupní smlouvu s rozhodčí doložkou uzavírala, znal obsah obou smluv, jak namítala žalovaná v dovolání. Podstatné pro posouzení věci je to, že žalobce jako fyzická osoba žádnou z citovaných smluv neuzavíral.“

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích (1. díl)
- 10 otázek pro … Michala Lieskovana
- Souhrn významných událostí ze světa práva
- Oceňování senior center a domovů se zvláštním režimem v nemovitostních fondech
- Změna výroby na příkaz mateřské společnosti bez finanční kompenzace vzniklých ztrát? Judikát NSS, který mění pohled na převodní ceny
- Rozvod? Už k němu nemusíte. Shrnutí podmínek, za jakých nebudete u soudu vyslýcháni, dokonce ani nebude nutná Vaše osobní účast
- Jaké klíčové změny přináší návrh novely stavebního zákona?
- Byznys a paragrafy, díl 26.: Smírčí řízení jako alternativní nástroj řešení sporů mezi podnikateli
- Preventivní restrukturalizace
- Odpovědnost státu za nesprávný úřední postup exekutora: Je stát skutečně „posledním dlužníkem“?
- Pozemkové úpravy aneb „malé“ vyvlastnění